

International Journal of **Kannada** Research

www.kannadajournal.com

ISSN: 2454-5813
IJSR 2016; 2(4): 82-85
© 2016 IJKS
www.kannadajournal.com
Received: 14-08-2016
Accepted: 15-09-2016

Girish MB
Research Scholar
Kuvempu Institute of Kannada
Studies Manasa Gangotri
Mysuru, Karnataka, India

ಸಫ್ದರ್‌ಹಾಸ್ಮಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ

“Safdar Hashmi had become a symbol of Freedom”¹

Girish MB

ಕೇವಲ ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಬದುಕಿದರೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಜನನಾಟ್ಯಮಂಚ್ (ಎಂಟಿಎಂಜಿ) ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಶೀಲ ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಬೀದಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಚಳವಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವರು ಸಫ್ದರ್‌ ಹಾಸ್ಮಿ. ಇವರು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿದ್ದು, ನಟ, ಸಾಹಿತಿ, ನಿರ್ದೇಶಕ, ರಂಗಕರ್ಮಿ ಹೀಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಜನವರಿ ೦೧, ೧೯೮೯ ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ 'ಹಲ್ಲಾಬೋರ್' ಬೀದಿ ನಾಟಕವನ್ನು ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಾಹಿಬಾಬಾದ್‌ನ ಪ್ರಮುಖ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದುಷ್ಕರಿಯಿಂದ ಹತ್ಯೆಯಾದರು. ಇವರ ನೆನಪಿಗೆ 'ಸಹಮತ್' ಎಂಬ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದು ಹಾಸ್ಮಿಯವರ ಚಿಂತನೆಗಳ ತಾತ್ವಿಕತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಕಲಬುರ್ಗಿ ರಂಗಾಯಣದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ರಾಹು ಹೇಳುವಂತೆ,

“ಸಹನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಎರಡು ಆಯಾಮಗಳು. ಚರಿತ್ರೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಮೇಲಾಟದಂತೆ ಆಗಾಗ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುಂಟು. ಸಾಕ್ರೇಟಿಸ್ ಮತ್ತು ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತರಲ್ಲಿ 'ಸಹನೆ' ತನ್ನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ತಲುಪಿದರೆ, ಸ್ಪಾರ್ಟ್‌ಕಸ್, ಲೆನಿನ್, ಬುದ್ಧ, ಬಸವ, ಅಂಬೇಡ್ಕರರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರಕ್ಕೇರಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಫದಾರ್ ಹಾಸ್ಮಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಕಿಡಿ ಸಿಡಿದಾಗ ಸಾಕಾರಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅಂತೆಯೇ ಈಗ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಹಾಸ್ಮಿ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಗುಣಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಕಟ್ಟಾ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರಾಗಿದ್ದ ಹಾಸ್ಮಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಜೀವತೆತ್ತ ಹುತಾತ್ಮ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಹಂಬಲದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದ ಹಾಸ್ಮಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ”²

ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿ ಡಾ. ಕಾಶಿನಾಥ ಅಂಬಲಗೆ ಅವರು ಕಾಮ್ರೆಡ್ ಹಾಸ್ಮಿ ಅವರ ಐದು ನಾಟಕಗಳನ್ನು 'ಸಫ್ದರ್ ಹಾಜಿಯವರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು' - ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕಗಳ ಕುರಿತು, ಕೇಂದ್ರ ಬಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಸ್ತಕಪರಿಷತ್ ಶ್ರೀಯುತ ಆನಂದ ವಿ ಪಾಟೀಲ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ಈ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅನ್ನಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಯಾವ ವಸ್ತುಪ್ರಪಂಚವೂ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಲ್ಲ.

Correspondence
Girish MB
Research Scholar
Kuvempu Institute of Kannada
Studies Manasa Gangotri
Mysuru, Karnataka, India

¹ India Today, May 15, 1989

² ಸಫ್ದರ್ ಹಾಜಿಯವರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು - 'ಬೆನ್ನುಡಿ'.

ಬದಲಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸದ್ದೇಶಿತ ಸಾಮಗ್ರಿಯುಳ್ಳವು ಇವು ಎನ್ನುವುದು. ಅಂದರೆ ದೊಡ್ಡವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ ಇಲ್ಲಿಯದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲೇ ಹಾಜ್ಜಿಯವರ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಇರುವುದು”.³

ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವ ಐದು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಜ್ಜಿ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳೇನು? ಎಂಬುದು ವಿಮರ್ಶಾ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಲ್ಲಿಯದು.

ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆ

ಹಾಜ್ಜಿ ಅವರ ‘ಗೋಪಿ ಹಾಡುಗಾರ, ಭಾಷಾ ಡೋಲಗಾರ’ ನಾಟಕವು ಸರಳ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದು ಸತ್ಯಜಿತ್ ರಾಯ್ ಅವರ ‘ಗೋಪಿಗಾಯಿನ್ ಭಾಷಾ ಬಾಯಿನ್’ ಸಿನಿಮಾದ ರೂಪಾಂತರ. ಸೃಜನಶೀಲ ಕೃತಿಯೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಹಾಜ್ಜಿ ಅವರ ನಾಟಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಿತ ಬಯಸುವ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ನಾಟಕ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರತಿಭೆ ಮತ್ತು ಕಲೆಗಳ ಸಂಗಮವಾಗಿದೆ. ಹಾಡು ಮತ್ತು ಸಂಗೀತದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಈ ನಾಟಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕುಟುಕುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರ ಜಡತ್ವವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸಿ ಆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕಿದೆ. ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರವೂ, ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾದ ಹಾಡುಗಾರ ಗೋಪಿ ಮತ್ತು ವಾದ್ಯಗಾರ ಭಾಷಾ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡದ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಅವರ ರಾಗ, ತಾಳಗಳಿಂದ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಛಲದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡದ ಹುಡುಗರು ಮೂಕಲೂರಿಗೆ ಮಾತು ಬರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪರಿವರ್ತನಕಾರರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ, ಒಂದು ಕಡೆ ಋಣಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಋಣಾತ್ಮಕತೆಗೆ

ರಾಜ : ಯಾರವರು, ಗದ್ದಲ ಮಾಡುವವರು?

ಇಬ್ಬರೂ : ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜರೇ!

ರಾಜ : ಅವನಿಗೆ ಹಿಡಿದು ತನ್ನಿ, ನಿನ್ನೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು!

ರಾಜ : ಇವನ ಕಂಠ ಹೇಗಿದೆ?

ಇಬ್ಬರೂ : ಕತ್ತೆಯ ಕಂಠದಂತಿದೆ.

ರಾಜ : ಅಂದರೆ ! ಇವನಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕು?

ಇಬ್ಬರೂ : ಇವನಿಗೆ ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ನಗರದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಗೋಪಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪು ಅಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಬರುವ ಹಾಡನ್ನು ರಾಗಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ರಾಜ ಆದವನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅದನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸದೆ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಶಿಕ್ಷೆ ಜಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗುವುದೆಲ್ಲವೂ

ಒಳಿತು ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ರಾಜ’ ಅನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದ ಪ್ರಭುತ್ವ ಒಂದು ಕಡೆಯಾದರೆ, ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಪ್ರಭುತ್ವ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಹೀಗಿದೆ:

ಧನಾತ್ಮಕತೆಗೆ

ಭಾಷಾ : ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜಾ, ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿದೆಯಾ?

ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜ : ಗೊತ್ತು. ರಾಜ ನಿಮಗೆ ಓಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆತ ಅಟ್ಟಿಸಿದ ಬಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಿರಿ, ಏನು ತಿನ್ನುವಿರಿ? ಈ ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೇ ಬಡವರಾಗಿರುವಿರಿ.

ಗೋಪಿ : ಹೌದು ರಾಕ್ಷಸ ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಾವು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ.

ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜ : ಭಯಪಡಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಎಲ್ಲ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಭೂಪ! ನಾನು ನಿಮಗೆ ವರದಾನ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಇಚ್ಛೆಗಳು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡ್ತೇನೆ.

..... (ಗೋಪಿ ಹಾಡುಗಾರ ಭಾಷಾ ಡೋಲಗಾರ - ಪುಟ. ೮)

ಭಾಷಾ : ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಮಗೆ ಜಗತ್ತು ಸುತ್ತುವ ಮನಸ್ಸಾಗಿದೆ.

ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜ : ನೋಡಿರಿ, ನೋಡಿರಿ ಜಗತ್ತು ನೋಡಿರಿ, ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ನೋಡಿರಿ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಜಾದೂ ಬೂಟು ಹಾಕಿರಿ. ಆನಂದದಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ನೋಡಿರಿ.

(ಗೋಪಿ ಹಾಡುಗಾರ ಭಾಷಾ ಡೋಲಗಾರ - ಪುಟ. ೯)

ಮತ್ತೊಂದು ಹೀಗಿದೆ,

ರಾಜ : ನಾನು ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜನಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಕಂಡು ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ.

ಭಾಷಾ : ರಾಜರೇ, ನಿಮ್ಮ ದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲ ಮೂಕರಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ?

ರಾಜ : ಹೌದು, ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಒಳ್ಳೆ ಹಾಡುಗಾರನು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಡಿದರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಡೋಲಕ ಬಾರಿಸುವವ ಬಂದು ಡೋಲಕ ಬಾರಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಜನರ ಮಾತು ಮತ್ತೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತದೆ.

(ಗೋಪಿ ಹಾಡುಗಾರ ಭಾಷಾ ಡೋಲಗಾರ - ಪುಟ. ೧೧೨)

ಮೇಲಿನ ಎರಡೂ ಘಟನೆಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹವು. ಪ್ರತಿಭೆ ಇದ್ದವರು ಅಸಹಾಯಕರಾದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮವರಂತೆ ಬಿಂಬಿಸುವ ರಾಕ್ಷಸ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ ತನ್ನದೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಎಲ್ಲರ ಒಳಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ರಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ. ಈ ಎರಡೂ ಘಟನೆಗಳು ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ.

ಇಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಗಳು ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

³ ಅಲರು - ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪುಟ. ೧೬೮.

ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಅಧಿಕಾರದ ಕುರ್ಚಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಕಸರತ್ತಿನ ಲಾಭಿಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆಲ್ಲಾ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತೆ ಅನ್ನುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಗಳಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ವಾಂಛೆ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕೆಲಸಗಳು ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ದುರ್ಬಲ ಸ್ಥಿತಿಯಿದ್ದರೂ ಸಮರ್ಥ ನಾಯಕನ ಆಯ್ಕೆ ನಡೆಯುವುದು ಒಂದು ಸೋಜಿಗವೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಇಂಥ ಕಷ್ಟ ಬಿಳುಪು ಚಿತ್ರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಮಿ ಅವರ 'ರಾಜನ ಹುಡುಕಾಟ' ನಾಟಕ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ 'ಉತ್ತಮ' ರಾಜನ ಹುಡುಕಾಟ ನಿರಂತರ. ಹುಡುಕಿದ ನಂತರವೂ ಅವನು ಉತ್ತಮನಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮನಾದವನು ಸಿಕ್ಕರೆ, ಹೀಗೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಕಳಪೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸಮರ್ಥ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಬಹುದಾದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಸ್ಮಿ ಅವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಕವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಕ್ರೂರತನಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುವ ಈ ನಾಟಕ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅಧಿಕಾರದ ಮದ ಇರುವ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ 'ನೀನು ಮುದುಕ ಹಾಗೂ ದುರ್ಬಲ. ಈ ವಿಚಾರ ಕೈಬಿಡು' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲವು ಈ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಭಾವದ ಪ್ರಧಾನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿ, ರೂಪಕಗಳು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕುಟುಕುವ ಪರೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗ ತಾನಾಗಿಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಭೀರತೆ ಪಡೆದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತರತಮಗಳು ಏಕತೆಗೆ ದಕ್ಕಿ ತರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಅಥವಾ ಕಲಹಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಅರ್ಥಹೀನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ, ಏಕತಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಬಲ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಭಿನ್ನ ಭೇದವ ಮರೆತು ಬದುಕಲು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಮಾನತೆಯ ಸುಂದರ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಚಿಂತಕರು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಹಾಜ್ಜಿಯವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಇದೇ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಸರಳವಾಗಿ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮತ್ತು ಪೋಷಕರಿಗೋಸ್ಕರ 'ಬಲು ಬಣ್ಣಮಯ ಈ ಲೋಕವಯ್ಯ' ನಾಟಕವು ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದು ಬೀದಿನಾಟಕವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಮಾನತೆಯ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಕೆಲಸ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಣ್ಣಗಳ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು, ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಬಣ್ಣಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳದೇ ಆದ ಏಜಜಟೀಣಣಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಣ್ಣವೂ 'ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠ' ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ನನಗಿಂತ ಯಾರಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತಳೆದಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಸ್ವಚ್ಛ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಬರುವುದು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮಾತ್ರ. ಅವನಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಯೋಗ್ಯತೆ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು, ಸಂಯಮವನ್ನು, ವಿನಯವನ್ನು, ಸಹಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು, ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ,

ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ : ಈ ಕೆಟ್ಟ ಜಗಳದಿಂದ ನನಗೆ ದುಃಖ ಆಗಿದೆ. ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮುಖವು ಕೆಂಪಾಗಿದೆ.

ಹಸಿರು ಬಣ್ಣ : ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಸಿರಾಗಿದೆ. ಈಗಂದೂ ಜಗಳವಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಈಗ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ.

ಹಳದಿ ಬಣ್ಣ : ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿ ಜಗಳವಾಡುವುದು ಗೆಲೆಯರೆ, ಕುಣಿದಾಡೋಣ ಬನ್ನಿರಿ.

(ಬಲು ಬಣ್ಣಮಯ ಈ ಲೋಕವಯ್ಯ - ಪುಟ. ೧೨)
ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ತರತಮಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳುವ ನಾಟಕಕಾರರು ತಮ್ಮ ಚಿಂತನಾ ಲಹರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಸ್ತು ವಿಷಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದೊಡ್ಡವರಿಗಿಂತ ಮಕ್ಕಳು ತಿಳಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಿರುವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಸರಳ ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 'ಶಿಲ್ಪಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ನಾಲ್ಕು ಡಬ್ಬಿಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ದೊಡ್ಡವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಕಿತ್ತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಅವರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಡಬ್ಬಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರೈಲಾಗಿ ಹೋಗುವ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯ ಸಾತತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

'ಶಿಲ್ಪಿ' ನಾಟಕ ಸರಳ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲರೊಳಗೂ ಒಂದಾಗುವ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗುವ ಕ್ರಿಯೆ ತುಂಬ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಮಕ್ಕಳ ಸಕುಟುಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಈ ನಾಟಕ ಪ್ರಬಲ ಪೋಷಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ನಾಟಕಕಾರನ ಬಹುಮುಖ ಚಿಂತನೆಯ ವಿಶೇಷ ಆಯಾಮ.

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹುಳುಕನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಕುಟುಕುವ ಹಾಸ್ಮಿಯವರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡ ನಾಟಕ 'ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವವರು'. ಈ ನಾಟಕ ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕರಾಳತೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಪೊಲೀಸ್ ಕಾನ್‌ಸ್ಟೇಬಲ್‌ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವರನ್ನು ಅಪರಾಧಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವರ ಭವಿಷ್ಯದ ಜೊತೆ ಸಂಘರ್ಷವಾಗುವ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನಾಗಿಸುವ, ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಅಮಾಯಕರನ್ನು ಅಪರಾಧಿ ಮಾಡುವ ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಅನಾವರಣ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಮುಗ್ಧತೆಯ ಸಂಕೇತ. ಅವರು ಏನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿ ತಪ್ಪು ಅನ್ನೋ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ದೊಡ್ಡವರೇ ತಕ್ಷಣ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ! ಈ ದಿಢೀರ್ ನಿರ್ಧಾರ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಮತ್ತು ಪೊಲೀಸ್ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿವು ತಾಳದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಆರೋಪಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವನಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ಬಂಡಿವಾಲ : ನನ್ನ ಮಗ, ಕಣ್ಣಾಗ ನೀರ ತರವಾ!

ಪೊಲೀಸ್ : ಮಗನಾ ನಿನಗ ಜೇಲಿನಾಗ ಜೋಳ ಬೀಸಲಾಕ ಹಚ್ಚಿನಿ
(ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವವರು, ಪುಟ. ೪೮)

ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಅವರನ್ನು ಅತಂತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾರೇ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೂ ಅವರ ಅಂತಸ್ಥನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರನ್ನು ಅಪರಾಧಿ ಅಥವಾ ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಥಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಬೇರು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ನಾಟಕ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರತ ಪೊಲೀಸ್ ತನ್ನ ಊಹೆಯ ಮೂಲಕ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕಮಿಷನರ್ ಸಾಹೇಬರ ಮಗ ಅಂತ ತಿಳಿದಾಗ,

ಪೊಲೀಸ್ : ಅದ್ವೈ ಅಂತೀನಿ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೋಮಲ ಹಾಗೂ ಮುಗ್ಧ ಹುಡುಗ, ಸುಂದರ ಬಾಲಕ ಇಂತಹ ಕೆಲಸ ಹ್ಯಾಂಗ ಮಾಡ್ತಾನೆ? ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗನ ಹಾಂಗ ಅದಾನ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತ ಮನೆತನದ ಹುಡುಗ ಕಾಣ್ತಾನ

ಇವರು ನಿಮಗ ಕಾಡಿದ್ರೆ? ತಡೀರಿ, ಈ ಮಕ್ಕಳ ನನ ತಂದು (ಬಂಡಿವಾಲರಿಗೆ) ಯಾಕಲೇ? ನಿಮಗೆ ನಾಚ್ಗೆ ಆಗಂಗಿಲ್ಲ. ಈ ಚಿಕ್ಕ ಜೀವಕ್ಕೆ, ಈ ಅನಾಥ ಮಗುವಿಗೆ ಒಬ್ಬಂಟಿಗೆ ಅಂತ ತಿಳ್ಳು ಲೂಟಿ ಮಾಡ್ತೀರಿ?

. (ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವವರು - ಪುಟ. ೪೩)

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಿವಿ ತೆರೆದು ಕೇಳಿ, ನಾನಿರುವ ತನಕ ಯಾವುದೇ ಅನ್ಯಾಯ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಗ್ಧರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ನಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

(ಬಣ್ಣ

ಬದಲಾಯಿಸುವವರು - ಪುಟ. ೪೯)

ಆದರೆ, ಊಹೆಯ ಮೂಲಕ ಕಮಿಷನರ್ ಮಗ ಅಲ್ಲ ಅಂತ ಗೊತ್ತಾದಾಗ

ಪೊಲೀಸ್ : ಯಾಕಲೇ? ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಕೇಳ್ತಾನೆ ಇದ್ದಿ ನಾನು ಕಮಿಷನರ್ ಸಾಹೇಬರ ಮಗ ಅಲ್ಲ, ಯಾವುದೋ ಅಗಸ ಪಗಸನ ಮಗ ಇದ್ದೀನಿ ಅಂತ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳ್ತಾಕ ಏನ ಆಗ್ಯಾದ? ಆಂ? (ಮತ್ತೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ)

. (ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವವರು - ಪುಟ. ೫೦)

ಸುಮ್ಮನಾಗು ಮಗನೇ ಧ್ವನಿ ತೆಗೆದಿ ಅಂದ್ರ ನಾಲಗಿ ಸೀಳಿ ಬಿಡ್ತೀನಿ (ಹುಡುಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೋರಾಗಿ ಅಳತೊಡಗುತ್ತಾನೆ).

(ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವವರು - ಪುಟ. ೫೦)

ಹೀಗೆ ತರತಮ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಾಸ್ಯಿಯವರು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ತಣ್ಣನೆಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದೊಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ನಿರಂತರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಜೀವಂತ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥ

೧. ಕಾಶಿನಾಥ ಅಂಬಲಗೆ ಸಪ್ತರ್ ಹಾಜಿಯವರ ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳು, ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಲಬುರ್ಗಿ, ೨೦೦೨

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಆನಂದ ಪಾಟೀಲ ಅಲರು, ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2010
2. ನಿರುಪಮಾ ಭಾರತೀಯ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಕರ್ನಾಟಕ

ಸಾಹಿತ್ಯಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2004

3. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾವ್ ಎಸ್.ವಿ. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೆಲೆ ಬೆಲೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬